

μετὰ θάνατον, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ποῖα ἡ προσγινόμενα ὠφέλεια;

— Ἡ μετὰ θάνατον δοξα.

— Ἡ μετὰ θάνατον δοξα! λέξεις κεναὶ ἐννοίας. Δοξα, ἀθανασία, ἰθακτικότητα οὐδὲν ἔχουσαι τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα. Ἀρὰ γὰρ ὁ Νεύτων ἢ ὁ Γαλιλαῖος ἐντὸς τοῦ μελετητηρίου αὐτῶν δὲν ὠνεύροπολῆσαν ποτε τοῦ εὐθύμου τοῦτου χωρικοῦ τὸν ἀτάραχον βίον; Ἀλλ' ἡ μεγάλη δύναμις, ἡ τούτοις ἐμφυτός, ἐκράτει αὐτοὺς δεδασμευμένους. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἦν ἀπεροπλημένον ἐν τῇ ἐξερευνήσει τοῦ ἀπείρου καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ καὶ καθυπέβαλλε τὸ τλήμον σῶμα εἰς βαθάνους, αὐτὸ δὲ ἀγογγύστως ὑφίστατο τὰς στερήσεις καὶ ἐργάζοντο ἀμφοτέροι ὑπὲρ τῆς ιδέας τοῦ ἀληθοῦς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης μὲν ἰδίᾳ, τῆς ἀνθρωπότητος δὲ καθ' ὅλου.

— Ἀλλὰ, νομίζεις, υπέλαβεν ἡ κόρη, καὶ ὁ χωρικός οὗτος μετ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀμύθειαν καὶ ἀφέλειαν δὲν ἐσκέφθη ποτὲ ὑψηλότερον; δὲν ἐπεθύμησε νὰ εἰναι πεπαιδευμένος; δὲν ἐτάλανευσεν ἑαυτὸν διὰ τὴν κατὰστασίν του; δὲν ἐξήλειψε τοὺς σπουδαίους ὁ ἀκρότης οὗτος! Καὶ νὰ μὲν ἀπὸ ὕλικῶν ὅλως ἀρχῶν ὁρμώμενος, διότι νομίζει ὅτι ἐκείνοι ζωσιν εὐτυχέστερον καὶ ἀνεπώτερον αὐτοῦ, ἀλλὰ βαθύτερον ἐὰν ψυχολογήσῃ τις ἐπ' αὐτοῦ θά ἴδῃ ὅτι τὸ κύριον αἷσιον τῶν τοιαύτων αὐτοῦ σκέψεων εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ δύναμις, ἡ ποιούσα τὸν ἐπιστήμονα νὰ σκέπταιται αἰετὶ περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς ἀληθείας, ἡ ἔφεσις πρὸς τὸ εἰδέναι, ἡ ἐμφυτος παντὶ ἀνθρώπῳ, ἥτις εἰς τὸν χωρικὸν τούτον σπερματικῶς μόνον ἐνυπάρχουσα, ὡς μὴ ἀναπτύχθεισά ἐκδηλῶται ὑλικώτερον ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς θεωρουμένης εὐφροσύνης. Ἀλλ' ἡ τάσις πρὸς δράσιν, εἴτε σωματικὴν, εἴτε πνευματικὴν, οὐσα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ρηθείας δυνάμεως, ἐστὶ γενικὴ, μερικῶς μὲν πρὸς συντήρησιν τῶν ἀτόμων, καθολικῶς δὲ πρὸς προκωγήν τοῦ ὅλου γρηλαμεύουσα. Ἡ ποικιλία δὲ αὐτῆς τῆς δράσεως, τρεῖς ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα καὶ οὕτως ἡ πορεία αὐτῆς χωρεῖ κανονικῶς, οὐχὶ κατὰ νόμους ἀπαρτάτους, οἳ εἰσιν οἱ τῆς φύσεως, ἀλλὰ κατὰ τρόπον αἰετὶ ἀνακινηζομένους καὶ σὺν τῷ χρόνῳ προῖοντι βελτιουμένους. Ὡστε ἡ κατὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν τρόπον καθυπόβολα τοῦ ἀτόμου εἰς μόχθους εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς εὐδαιμονίαν τοῦ ὅλου, οὐ μέρος εἶναι τῶ ἀτόμου. Κατὰ ταῦτα τὴν εὐδαιμονίαν οὐδέποτε μονομερῶς δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν, ἀλλ' ἢ εἰμεθα πρᾶγματι εὐδαιμόνους μόνον ὅταν μετέχωμεν τῆς τοῦ ὅλου εὐδαιμονίας, ἥτις πάλιν θελεῖ παραχθῆ, ἐὰν ἐκείνος ἐξ ἡμῶν ἐξαργύρῃ πρὸς τοῦτο, ἐνεργεῖ δὲ καὶ εἰ μὴ πάντοτε ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως ἐξ ἀπαντος ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς αὐτοσυντηρητικῆς, ἥτις παρὰ τοῖς μὲν ἐκτρέφεται ὡς φιλοτιμία, ἐξ ἧς ἀπαρρέουσιν αἱ ἀρεταί, παρὰ τοῖς δὲ ὡς φιλοδοξία, ἐξ ἧς ἡ προκωγή τῆς ἐπιστήμης, καὶ παρὰ τοῖς ὡς πλεονεξία, ἐξ ἧς πάσχει αἱ καλῶς

μένον, εἰ ἔξεστιν νὰ εἰπωμέν, ἡμεῖς ἀκολουθήσωμεν τῇ μὴ χείρῳ, τῇ ἐπιστήμῃ.

— Σύμφωνι, ἀπήντησεν ἡ νεανίς, ἡ ἐν αὐτῇ δρᾶσι εἶναι εὐγενεστέρα. Γέλωτές ἀπλετοὶ τῶν χορεύοντων ἀπέσπασαν τοὺς νέους ἐκ τῶν θεωριῶν αὐτῶν. Ὁ Γεώργιος ἐπιχειρήσας νὰ συρῇ τὸν χορὸν ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος αὐτοῦ, διότι οἱ καπνοὶ τοῦ οἶνου ἐσκοτίσαν τὸ ἐγκέφαλον αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐκτάδην, τοῦθ' ὅπερ προῦκλῃσεν ἀκράτητον γέλωτα παρὰ τοῖς λοιποῖς.

— Ὡ πού νὰ πάρῃ ὁ διόγκος, ἐγειρομένος ἐφώνησεν ὀργίλος. Χορὸ μου ἡθελές 'πάνω 'ς αὐτὴ τὴ ζέστη καψοθεῖ!

— Ναί, ἡ ζέστη σούφταιζε μεθύστακα.

— Χά! χά! χά! καὶ τί τρέλλαις ἔκανα καὶ με λὲς μεθυμένο!

— Ἀκόμα τί θέλεις νὰ κάμῃς; . . .

Ὁ χορὸς διελύθη κατ' ὀλίγον. Ἰδρῶς παριέρρεε τῶν χωρικῶν τὰ μέτωπα· ἐσκορπίσθησαν ἡδὴ ὑπὸ τῆς σκιάς δικύριων δένδρων καὶ οἱ μὲν παρεδόθησαν εἰς ὕπνον, οἱ δὲ εἰς ὀνειρόπολῆσεις. Ὁ Γεώργιος μετὰ τινα λεπτά ἐρρηγχεύ, ἡ χιρῶς.

IB.

Τὸ σύμπαν.

Μετὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν διακοπὴν οἱ νεανίαι ἐξηκολούθησαν τὴν πρώτην συνδιαλέξιν· ἐπεθύμουν νὰ γνωρισώσιν ἀλλήλων τὰς θεωρίας. Ἡ κόρη πρώτη ἤρξατο συνεχίζουσα.

— Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ βίου ἀρμονία ἐπὶ γῆς, τί δὲ ἐστὶν ἡ γῆ;

— Πάν τετραγώνιον ὕλης συνίσταται ἐξ ἀπειροπληθῶν μορίων, αἵτινά κείνται ἐν ἀποστάσει πρὸς ἀλλήλα, εὐρίσκονται δὲ εἰς ἀέναντον κίνησιν, ἐκ δὲ τῆς κινήσεως αὐτῶν ταύτης προκύπτει ἡ δύναμις ἡ συγκρατούσα αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα, ἡ καλούμενη συνεκτικότης ἥδη ἀνυποθέσωμεν τὸ σύμπαν ὡς ἀπειροεγγεθὲς τετραγώνιον ὕλης, οἱ ἀπειροπληθεῖς οὗτοι κοσμοὶ, οὓς βλέπομεν ὡς πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς, οὐδὲν εἰσιν ἄλλο, ἢ τὰ μόρια τοῦ τετραγώνιου τούτου, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων, κινούμενα ἀπκυστῶς καὶ συγκρατούμενα διὰ τῆς ἐλξεως ἀλλήλων. Ἰσως δὲ οὐ μόνον τὰ καθ' ἑκάστων ταῦτα μόρια κινούνται ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ πᾶν ἐγγεθὲς τετραγώνιον τοῦτο τῆς ὕλης ὁπερικυλούμεν σύμπαν κινεῖται πρόχωρον ἐν τῷ ἀγνώστῳ διαστήματι, ὡς λίθος ριπτόμενός διὰ σφενδονῆς. Εἰπας: τί ἐστὶν ἡ γῆ; λοιπὸν μικρὸν καὶ αὕτη μόριον ἐστὶ τοῦ ὅλου συμπάντος.

— Καὶ ἂν δὲν εὗρες τὴν ἀλήθειαν δὲν ἀπέχεις καὶ πολὺ αὐτῆς. Εἰπέ μοι ἤδη τὰ ἀπειροεγγεθὲς αὐτὸ τετραγώνιον τῆς ὕλης, οὐ τὰ μόρια εὐρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ καθ' ἑαυτὰ τε καὶ πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον, ἦν ποτὲ καιρὸς ὅτε δὲν διήρχε;

— Παρατηροῦντες οἱ ἀστρονόμοι τὰ οὐράνια σῶματα εὐρίσκουσι παρ' αὐτοῖς διαφορὰν ἡλικίας ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπίσης καὶ ἡ γεωλογία διδάσκει ἀκνθίστως ὅτι ὁ

Ὁ φοιτητὴς κατενόησεν οὕτως ἄκρῶν φιλοσοφίας τῆς ἀγαπᾶται.

— Κατὰ ταῦτα λοιπόν, εἶπε, δύο ἀναγκῶν προκει-

ἡμέτερος, πλην ἥτης, ἡλλάξε, διαφορὰ στρώματα επιφανείας, περιπλωμένων τῶν ἐνικυτῶν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἔχει πῦρ, ὅπερ ἄλλοτε ἦν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ὅτι τὸ πῦρ αὐτὸ κατὰ μικρὸν ἐλαττοῦται καὶ θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ὅτε θέλει σβεσθῇ τούτο καὶ τότε νεκρωθῆσεται ἡ γῆ ἡμῶν, διότι μὴ ὑπάρχοντος πᾶν αὐτῇ τοῦ πυρός, δὲν θὰ ὑπάρχῃ περὶ αὐτὴν οὐδ' ἀντιδοκίμα, ὡς ἡδὴ συνέβη ἐπὶ τῆς σελήνης. Ἀρ' οὐ λοιπὸν τὰ μέρη τοῦ σύμπαντος ἔχουσι ἡλικίαν, καὶ τὸ ὅλον σύμπαν ἔχει ἡλικίαν, πᾶν δὲ τὸ ἔχον ἡλικίαν δὲν εἶνε ἀναρχόν, ἀρὰ καὶ τὸ σύμπαν ἔχει ἀρχήν, πρὸ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν, ἀρὰ ἦν ποτε καιρὸς ὅτε δὲν ὑπῆρχε.

— Λογικῶς λαλεῖς. Ἀλλὰ πῶς παρήχθη τούτο; Ἀρὰ γε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐγεννήθη, ἢ ἀνωτέρα τις δύναμις παρήγαγεν αὐτό; ὁμοῦ καὶ ἀκούσῃ τὴν γνώμην τῆς φύλης αὐτοῦ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς δημιουργίας.

Καὶ ὁμοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ἐν ἑκ τῶν δύο. Ἄς ἐξετάσωμεν. Διὰ νὰ παραδεχθῶμεν τὴν πρώτην περίπτωσηιν, πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ὕλην ἰδιότητα τοῦ αυτοπαράγειν ἐκ τοῦ μηδενός, ἢν, ὡς ἐκ τῆς πείρας βεβαιούται, οὐδολως κέκτηται. Ἢ ὕλη, ὅταν ὑπάρχῃ, ὑφίσταται πολυποικίλους ἀλλοιώσεις· ἀναλύεται ἢ ἐνοῦται χημικῶς, μεταβάλλεται ἀπὸ στερεοῦ εἰς ὑγρὸν καὶ ἀπὸ ὑγροῦ εἰς ἀέριον, ἀπὸ φυτοῦ εἰς σάκκα καὶ ἀπὸ σαρκὸς εἰς τὰ ἐξ ὧν αὐτὴ συνίσταται, πολλαχῶς μετατοχιοῦται, πολυτρόπως μεταμορφοῦται, πολυειδῶς μεταβάλλεται, ἀλλ' ὑπάρχουσα πάντοτε· ἐάν π. χ. ἐντὸς ὑαλίνου ἀγγείου δυνθῶμεν νὰ σχηματίσωμεν ἀπόλυτον κενόν, ἐπὶ ἐκαστομῦρια ὅλα αἰώνων τὸ κενὸν ἔσται αἰεὶ κενόν καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῷ παρορθήσεται. Ἀρὰ δύναμις τις παρήγαγε τὴν ὕλην καὶ δὴ δύναμις διάφορος τῆς ὕλης καὶ ταύτης ἀνεξάρτητος. Καὶ εἶναι ἀρὰ γε ἡ δύναμις αὕτη ἡ φύσις; Οὐχί· διότι φύσις ἐστὶ τὸ σύνολον τῶν νομῶν καὶ ἀπαρτίζονται ὅρων, ὅρ' οὗς ὑφίσταται ἡ ὕλη· εἶναι δὲ αἱ φυσικοὶ νομοὶ διάφοροι ἐκφάνσεις τῆς ὕλης, διότι μὴ ὑπαρχούσης τῆς ὕλης, οὐδ' αὐτοὶ ὑπάρχουσιν, εἶναι λοιπὸν ἡ φύσις σύγχερος τῇ ὕλει λαβούσα ἀρχὴν σὺν αὐτῇ. Ἄλλως τε καὶ ἡ φύσις δὲν παράγει ὕλην, ἀλλὰ μορφοῖ τὴν ὕλην. Δὴλα δὴ ἡ φύσις αὖτε τὴν ζῴην, ἀλλὰ προὑπαρχόντων τῶν ζῳικῶν κυττάρων, ἡ φύσις παράγει τὰ φυτὰ, ἀλλὰ προὑπαρχόντων τῶν σπόρων.

Ο νεανίας κατεβέβη ἐκ τῶν λεγομένων τῆς προσφιλούς, κόρης.

— Κατὰ ταῦτα, εἶπεν, δὲν εἶνε ἡ φύσις ἡ δύναμις ἡ παραγωγὸς τὴν ὕλην.

— Λοιπὸν καθ' ἃ εἶπομεν, ἡ ὕλη δὲν αὐτοπαράγεται ἡ φύσις δὲν παράγει αὐτήν, ἀρὰ διότι οὐ κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπάρξιν δυνάμεως ἀνωτέρας καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὕλης, δυνάμει δὲν ὑπάρχει μὴ ἔχουσης ἀρχήν, διό μὴ φύσις ὕλης. Ἢ δύναμις αὕτη εἶναι τὸ ὄν.

Μ. Π. ΦΛΑΝΟΙΑΝΣ

(Ἀκολουθεῖ)

## ΑΙΝΕΑΙ ΕΝ ΤΡΟΙΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι

Ὅτε ἐδόξεν ἐνεκα τοῦ ἐπελθόντος θεοῖν καὶ ὁμοῦ ἀνασταλῶσιν αἱ ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας ὁ Βασιλεὺς Σλήμαν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ὑποφαινομένου εἶχεν ἀναλάβει τῷ 1890, ὁριστικῶς ἐμελεῖτο ἡ συνέχεια αὐτῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ. Ὁ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1890 ἐπελθὼν αἰφνίδιος θάνατος τοῦ ἀκαταπονήτου ἐξεργηνοῦ ἐφαίνετο ὡς καθ' ἄλοκην ἡμῶν ματαίωσας τὰ σχέδια ταῦτα. Ἡ πρόκλησις ὅμως τῆς ματαιώσεως αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν χίρην καὶ πίστην αὐτοῦ συνεργάτιδα, τὴν κ. Σοφίαν Σλήμαν. Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς περὶ τῶν ἐν ἔτει 1890 ἀνασκαφῶν ἐκδόσεως ἐκήρυξεν αὐτὴ ὅτι ὡς ἱερὸν ἠγεῖτο πρὸς αὐτὰν κληροῦσθαι τὴν συντέλειαν τῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποθανόντος. Τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐξεπλήρωσεν ἡδὴ, διαθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὼν ἔτος τῷ ὑποφαινομένῳ τὰ πρὸς εξακολουθῆσιν τῶν ἐργασιῶν ἀπαιτούμενα χρηματικὰ μέσα.

Αἱ νῦν ἀνασκαφαί ἤρξαντο τὴν 1 μαίον, ἐπερατῶ ὄνσαν ὁρῶν 11 ἰουλίου. Κατὰ τὴν διεθνήν ὁμοῦ τῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν μετέπειτα τὸν πολυμῶν ἐν ὀρημάτων ἔτυχον τῆς συνδρομῆς πολλῶν κυρίων, ἀποσταλέντων κατ' αἰτησίαν μου εἰς Τροίαν ὑπὸ τοῦ πρῶτον ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡτοι τοῦ Μπούκνερ, ὡς ἀρχαιολόγου, τοῦ Ρ. Βαγγελά, ὡς γνωστοῦ τῶν προϊστορικῶν καὶ τοῦ Β. Βίλμπεργ, ὡς ἀρχιτέκτονος. Ὡς ἀντιπροσώπος τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως παύσατο κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ὁ καθηγητὴς κ. Μυστακίδης.

Τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα σπουδαία ἐν γένει σήμεροισι νέαν ὁλως περίοδον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Τροίας. Λεπτομερὲς περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκδοσις δημοσιεύσεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος· ἐνταῦθα δὲ αἱ ὀλίγων μόνον δυνάμει νὰ ὑποδείξωμεν τὰ ἐπιτευχθέντα.

Κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1890 ἀνασκαφὰς ἀπροσδοκίτως προῦλθον εἰς φῶς ἐρημιά, διακρύψαντα νέον φῶς ἐπὶ τῶν ἐρελίων, περὶ ὧν τοσοῦτος ἐγένετο λόγος. Ὡς γνωστόν ἐν τῇ ἀεροπόρῳ (Burghuel) τῆς Ἰλίου εὑρέθησαν πρῶτον 7 διάφορα ἐπιτελεμένα ἀλλήλοισι στρώματα ἢ συνοικισμοί, περιγραφόμενα λεπτομερῶς ἐν τοῖς πονήμασιν "Ιλίου" καὶ "Τροία". Κατὰ τὰς τελευταίας ὑπὸ τοῦ Σλήμαν γενομένης ἀνασκαφῆς ὁ ἀριθμὸς οὗτος πῦξθη μέχρι 9 διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ 6, τῆς ὅρ' αὐτοῦ λυδίας κληθείσης πόλεως καὶ τοῦ 7, τῆς ὀρμαίης, εἰς φῶς προσελευσέως δύο ἐπὶ ἀλλῶν στρωμάτων, ἅτινα ὡς εἰ τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντων ἀντικειμένων ἀνῆλθον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν καὶ τὴν νεώτεραν ἐλληνικὴν ἐποχὴν. Ὅτι ὁ Σλή-

1) Περὶ τῶν ἀπὸ ἐν Τροίᾳ γενομένων ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς τῆς ἐν Ἀθήναις γενεῖσιν ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας, ὧν εἶναι λεπτομέρεια ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ "Νεολόγου" ὁ διεθνήτης τῆς ἐργασίας ταύτης κ. Γεωργίου, διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκδόσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ Mithailang des K. Deutschen arch. Instituts, Athen, 1893 XVIII, τὰς τῶν ἀντικειμένων ἀρχαίων τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας παρατιθέμεν φῶς ἐν μεταρρασίᾳ.